

WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

Branżowa Szkoła Zawodowa

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:
I. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej					
Zasady ustrojowe w Konstytucji RP	–wyjaśnia pojęcia: ustrój państwa, ograny władzy publicznej, ustawa zasadnicza, preambuła	–wymienia zasady demokratycznego państwa: konstytucjonalizmu, podziału władz, praworządności –wyjaśnia znaczenie nazwy państwa „Rzeczpospolita”	–omawia najważniejsze zasady zawarte w Konstytucji: unitarnej formy państwa, zwierzchnictwa narodu, gwarancji praw i wolności jednostki, republikańskiej formy rządów, pluralizmu, decentralizacji i samorządności, społecznej	–wyszukuje poszczególne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej w Konstytucji z 2 kwietnia 1997 roku –charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	–przygotuje projekt preambuły statutu szkoły uwzględniający w niej tradycje oraz wartości, jakimi ona się kieruje – rzygotuje projekt Irozdziału konstytucji fikcyjnego państwa, na przykład Wyspy Wszelkiej Pomyślności

			gospodarki rynkowej		
Formy demokracji bezpośredniej	–wyjaśnia pojęcia: referendum ogólnokrajowe, lokalne, gminne, demokracja bezpośrednia , pośrednia, umowa międzynarodowa, ratyfikacja, konsultacja prowadzona obligatoryjnie, konsultacja prowadzona fakultatywnie, budżet obywatelski, wysłuchanie publiczne, zgromadzenie, sołectwo, osiedle mieszkaniowe	– wymienia formy demokracji bezpośredniej: referendum ogólnokrajowe, referendum lokalne, obywatelska inicjatywa ustawodawcza, Zgromadzenie –rozdziela demokrację bezpośrednią od demokracji pośredniej	–wskazuje podobieństwa i różnice między referendum ogólnokrajowym a lokalnym – omawia formy demokracji pośredniej: aktywną działalność obywateli w partiach politycznych, związkach zawodowych, stowarzyszeniach, pisanie listów i petycji, organizowanie legalnych manifestacji, uczestniczenie w konsultacjach społecznych	– określa, z czyjej inicjatywy może być przeprowadzone referendum lokalne, co jest jego przedmiotem i czego dotyczy – charakteryzuje formy udziału obywateli w życiu publicznym: obywatelską inicjatywę ustawodawczą, konsultacje społeczne, wysłuchanie publiczne, zgromadzenie	– ocenia, czy Polacy mogą wpływać na decyzje osób sprawujących władzę w państwie – uzasadnia, na czym polega budżet obywatelski i wymienia racje jego funkcjonowania
Prawo wyborcze	–wyjaśnia pojęcia: głosowanie w	–przedstawia działania, jakie	– charakteryzuje najważniejsze	– na podstawie tekstu wskazuje	– przedstawia własne stanowisko

	<p>wyborach i referendach, czynne i bierne prawo wyborcze, zasada powszechności, tajności, równości, bezpośredniości, proporcjonalności, większości</p>	<p>prawo wyborcze przewiduje w celu urzeczywistnienia zasady powszechności głosowania – wyjaśnia znaczenie zasady tajności głosowania – omawia czynne i bierne prawo wyborcze</p>	<p>informacje dotyczące głosowania i pracy obwodowej komisji wyborczej – porównuje ordynację proporcjonalną i większością</p>	<p>zalety i wady ordynacji proporcjonalnej i większościowej</p>	<p>dotyczące ordynacji proporcjonalnej i większościowej oraz je uzasadnia</p>
<p>Władza ustawodawcza</p>	<p>–wyjaśnia pojęcia: sejm, senat, parlament, zasada permanencji, Marszałek Sejmu RP, Prezydium Sejmu RP, Konwent Seniorów, komisja sejmowa, komisja śledcza, Marszałek Senatu RP, Prezydium Senatu RP, Konwent Seniorów, klub poselski, klub senatorski, koło</p>	<p>–omawia strukturę władzy ustawodawczej w Polsce – wymienia okoliczności skrócenia kadencji sejmu – omawia rodzaje komisji sejmowych – przedstawia organy sejmu i senatu – wymienia podmioty, którym przysługuje prawo</p>	<p>–charakteryzuje funkcje komisji śledczej i podaje przykłady – omawia zasady etyki poselskiej – rozróżnia kompetencje sejmu i senatu – charakteryzuje najważniejsze uprawnienia kreacyjne sejmu</p>	<p>–omawia elementy funkcji kontrolnej sejmu: wotum zaufania, wotum nieufności, absolutorium, zapytania i interpelacje poselskie, informacja bieżąca i pytania w sprawach bieżących, proces ratyfikacji umów międzynarodowych – określa i omawia</p>	<p>– wyjaśnia, czy immunitet chroniący posłów i senatorów przed odpowiedzialnością karną powinien być zniesiony – analizuje trzy rodzaje większości: zwykłą, bezwzględną oraz kwalifikowaną</p>

	poselskie, kworum, większość zwykła, większość bezwzględna, większość kwalifikowana, mandat przedstawicielski, mandat wolny, immunitet parlamentarny, materialny, formalny, zasady etyki poselskiej, funkcja ustrojodawcza parlamentu, funkcja ustawodawcza parlamentu, wotum zaufania, wotum nieufności, absolutorium, zapytania i interpelacje poselskie, informacja bieżąca i pytania w sprawach bieżących, proces	inicjatywy ustawodawczej – wyjaśnia okoliczności zwołania Zgromadzenia Narodowego w RP		status posła i senatora – analizuje funkcję ustrojodawczą i funkcję ustawodawczą parlamentu	
--	---	--	--	---	--

	ratyfikacji umów międzynarodowych, funkcja kreacyjna sejmu, Zgromadzenie Narodowe				
Władza wykonawcza – Prezydent RP	–wyjaśnia pojęcia: Prezydent RP, kolegialność, legitymizacja władzy, odpowiedzialność polityczna i karna, kompetencje prezydenta, arbiter, uprawnienia, kontrasygnata, ordynacja wyborcza na urząd prezydenta, kadencja prezydenta, prerogatywy, głowa państwa	–wymienia Prezydentów RP od 1990 roku – wyjaśnia, jaki zakres uprawnień posiada prezydent wobec Rady Ministrów, władzy ustawodawczej i sądowniczej, a także w zakresie stosunków zagranicznych, bezpieczeństwa i obronności	– charakteryzuje procedurę wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej w wyborach: powszechnych, równych, bezpośrednich, większościowych i w głosowaniu tajnym – przedstawia trzy zasadnicze funkcje prezydenta – wymienia powody wcześniejszego zakończenia urzędowania przez Prezydenta RP	– na podstawie danych przedstawionych w tabeli oraz na wykresie dokonuje analizy poziomu legitymizacji społecznej władzy poszczególnych Prezydentów RP – charakteryzuje kadencję prezydenta od złożenia przez niego przysięgi wobec Zgromadzenia Narodowego do dnia, w którym upływa pięć lat od dnia objęcia prezydentury	– uzasadnia, czy forma wyborów (ich powszechność) ma znaczenie dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP – analizuje zakres odpowiedzialności prezydenta
Władza wykonawcza –	–wyjaśnia pojęcia:	–wymienia	– charakteryzuje	– określa rolę	– analizuje

Rada Ministrów	Rada Ministrów (rząd), organ kolegialny, Prezes Rady Ministrów, premier, wiceprezes, minister, wotum zaufania, exposé, rząd większościowy, rząd mniejszościowy, konstruktywne wotum nieufności, administracja rządowa, administracja zespolona, administracja niezespolona	podstawowe działy administracji rządowej – omawia przypadki ustąpienia w całości Rady Ministrów – wyjaśnia i omawia podstawowe zadania wojewody – wymienia ministerstwo odpowiedzialne za edukację w RP	kompetencje Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów – przedstawia skład Rady Ministrów jako organu kolegialnego: prezes Rady Ministrów, wiceprezesi, ministrowie oraz przewodniczący komitetów – przedstawia, kto wchodzi w skład administracji rządowej centralnej: Prezesa Rady Ministrów, Radę Ministrów, ministrów oraz centralne organy administracji rządowej	wotum nieufności w procesie odpowiedzialności politycznej członków Rady Ministrów przed sejmem – analizuje procedury powoływania i odwoływania Rady Ministrów – charakteryzuje zadania Rady Ministrów i podaje przykłady	procedurę odwołania całego rządu, co wymaga konstruktywnego wotum nieufności, czyli imiennego wskazania nowego kandydata na szefa rządu – uzasadnia znaczenie wygłaszanego przez premiera exposé w sejmie i wotum zaufania rządowi
Samorząd terytorialny	– wyjaśnia pojęcia: samorządność, samorząd, podział	– wymienia ograny gminy, powiatu i województwa	– rozróżnia rodzaje samorządów	– charakteryzuje zadania poszczególnych	– wyjaśnia, kto sprawuje nadzór nad działalnością

	<p>administracyjny, organ stanowiący, organ wykonawczy, organy gminy, wójt, burmistrz, prezydent miasta, sołectwo, dzielnica, organy powiatu, województwo, infrastruktura społeczna, techniczna, bezpieczeństwo publiczne, ład przestrzenny i ekonomiczny, subwencje, zadania zlecone, dotacje docelowe, administracja samorządowa, samodzielność finansowa, dochody własne, podatki lokalne, organy nadzoru, regionalne izby obrachunkowe</p>	<p>– podaje kompetencje wójta, burmistrza, prezydenta miasta</p> <p>– omawia kompetencje zarządu województwa</p>	<p>– analizuje mapę administracyjną Polski (podział na województwa)</p> <p>– określa rolę sołectwa w samorządzie terytorialnym</p>	<p>poziomów samorządu terytorialnego z rozróżnieniem na zadania własne i zlecone</p> <p>– wyszukuje w różnych źródłach dochody i wydatki swojej gminy</p>	<p>samorządu i w jakim zakresie</p> <p>– przygotowuje projekt (folder, plakat, prezentację multimedialną, film) promujący działania wybranego samorządu na poziomie gminy, powiatu, województwa</p>
Władza sądownicza	– wyjaśnia	– przedstawia	– rozróżnia sądy	– charakteryzuje	– uzasadnia,

	<p>pojęcia: sądy, trybunały, wymiar sprawiedliwości, Sąd Najwyższy, izba, ławnik, skarga nadzwyczajna, prokurator generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich, apelacja, kasacja, zasada instancyjności, pierwsza instancja, druga instancja, równość stron, toga z żabotem, niezależność sądów, niezawisłość sędziów, Krajowa Rada Sądownictwa</p>	<p>strukturę organizacyjną sądownictwa powszechnego i administracyjnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia funkcje Sądu Najwyższego – podaje atrybuty władzy sędziowskiej 	<p>powszechne od wojskowych i administracyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg rozprawy sądowej – charakteryzuje zadania sądów powszechnych i administracyjnych oraz Sądu Najwyższego 	<p>gwarancje formalne niezawisłości sędziowskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa rolę ławników w polskim wymiarze sprawiedliwości – przedstawia skład i kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa 	<p>potrzebę niezawisłości i niezależności sądów</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje i uzasadnia, kto może wnieść skargę nadzwyczajną i do kogo
<p>Organy stojące na straży praworządności</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: praworządność, akty niższego i wyższego rzędu, Trybunał Konstytucyjny,</p>	<p>– wymienia organy stojące na straży praworządności w RP</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kwestię kompetencji TK i 	<p>– podaje zadania i obowiązki prokuratury</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie instytucje i na czyje zlecenie kontroluje NIK 	<p>– przedstawia, kto może stanąć przed Trybunałem Stanu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje z dostępnych źródeł przykłady orzeczeń o 	<p>– uzasadnia, czy istniejące instytucje ochrony państwa prawa spełniają swoje zadania</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia

	kontrola prewencyjna, ustawy, ratyfikacja, spór kompetencyjny, Trybunał Stanu, odpowiedzialność konstytucyjna, delikt konstytucyjny, Najwyższa Izba Kontroli, Prokuratura	znaczenie tej instytucji dla funkcjonowania państwa prawa – przedstawia kompetencje NIK i znaczenie tej instytucji dla funkcjonowania państwa	– charakteryzuje Trybunał Stanu jako organ kontroli państwa prawa	wadliwości aktów prawnych	działalność organów ochrony państwa prawa w RP
Rozdział II. Prawa człowieka i ich ochrona					
Pojęcie i katalog podstawowych praw człowieka	– wyjaśnia pojęcia: prawa człowieka, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, dyskryminacja rasowa, Konwencja praw dziecka, Konwencja o prawach politycznych kobiet, prawa i obowiązki człowieka i	– wymienia podstawowe dokumenty dotyczące praw człowieka – przedstawia cechy praw człowieka	– omawia katalog podstawowych praw człowieka – omawia prawa i wolności polityczne	– charakteryzuje wolności i prawa człowieka – rozróżnia wolności i prawa osobiste od praw politycznych, ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych	– wyszukuje poszczególne prawa i wolności człowieka z dokumentów – analizuje prawo do nauki i obowiązki państwa w tym zakresie

	<p>obywatela, godność człowieka, wolność jednostki, równość, równouprawnie- nie, poszanowanie praw mniejszości, wolność od tortur, więzienie Guantanamo, RODO, GIODO</p>				
<p>Gwarancje przestrzegania praw człowieka w Polsce</p>	<p>– wyjaśnia sądy powszechne i administracyjne, apelacja, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, skarga konstytucyjna, Trybunał Konstytucyjny, organizacje pozarządowe, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Polski</p>	<p>– opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich – przedstawia sądowe środki ochrony praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<p>– przygotowuje projekt plakatu promującego ochronę praw człowieka – na podstawie wzoru zamieszczonego w internecie pisze skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich</p>	<p>– przygotowuje pierwszy odcinek filmu otwierający kanał na YouTube, którego tematyką będzie ochrona praw człowieka – opracowuje projekt ulotki zachęcającej do oglądania tego kanału młodzież ze swojej szkoły i innych szkół – propozycja projektu</p>	<p>– uzasadnia znaczenie skargi konstytucyjnej</p>

		Czerwony Krzyż (PCK), Amnesty International, maraton pisania listów, Human Rights Watch, Helsińska Fundacja Praw Człowieka				
Europejski system ochrony praw człowieka	– wyjaśnia pojęcia: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Praw Człowieka, Karta Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Europejska Konwencja Praw Człowieka, dyskryminacja, Europejska Karta Społeczna, Europejski Trybunał Praw Człowieka, skarga, Organizacja Bezpieczeństwa i	– przedstawia warunki dopuszczalności skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – omawia prawa obywateli Unii Europejskiej	– na podstawie tekstu źródłowego wyjaśnia, czy żądania skarżącego były uzasadnione – ocenia, czy zgadza się z wyrokiem Trybunału i jego uzasadnieniem	– na podstawie tekstu źródłowego dokonuje analizy zamieszczonego w podręczniku skróconego opisu wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. – analizuje, czy skarżący wyczerpał środki krajowe	– uzasadnia znaczenie Konwencji Praw Człowieka w kontekście Europejskiego Trybunału Praw Człowieka	

	Współpracy w Europie, Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE, Wysoki Komisarz OBWE do spraw Mniejszości Narodowych, Unia Europejska, Europejska Wspólnota Węgla i Stali, Parlament Europejski, Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich,				
Przykłady łamania praw człowieka	– wyjaśnia pojęcia: Amnesty International, kara śmierci, łamanie prawa mniejszości narodowych i religijnych, uchodźca, imigrant, łamanie praw kobiet	– rozpoznaje rodzaje praw, które były łamane w przypadkach opisanych w podręczniku (osobiste, polityczne, socjalne/ekonomiczne/kulturalne)	– przedstawia listę organizacji pozarządowych, które zajmują się ochroną praw człowieka w różnych częściach świata	– określa przykłady łamania praw człowieka zaobserwowane przez różne organizacje pozarządowe	– korzystając z różnych źródeł informacji (np. stron organizacji pozarządowych broniących praw człowieka), analizuje przykłady łamania praw człowieka na świecie – uzasadnia, jaki

					rodzaj praw człowieka złamano (osobiste, polityczne czy socjalne/ekonomiczne/kulturalne) w tych przypadkach
Rozdział III. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej					
Pojęcie prawa i normy prawnej	– wyjaśnia pojęcia: norma społeczna, norma religijna, norma moralna, norma obyczajowa, norma prawna, prawo, prawo pozytywne, przepis prawny, artykuł, paragraf, punkt, obligatoryjność	– omawia różnicę między normą prawną a normą moralną	– charakteryzuje podstawowe funkcje i zadania prawa	– wyjaśnia znaczenie zasady <i>nieznajomość prawa szkodzi</i>	– uzasadnia, jakie mogą być konsekwencje łamania zasady <i>prawo nie działa wstecz</i> , zasady domniemania niewinności, <i>nie ma winy bez prawa, nieznajomość prawa szkodzi</i>
Źródła prawa w RP.	– wyjaśnia pojęcia: hierarchia aktów prawnych, konstytucja, ustawa, kodeks, umowy	– omawia proces legislacyjny w Polsce	– uzasadnia szczególne miejsce konstytucji w polskim systemie prawnym	– wskazuje różnice między zwykłą, bezwzględną i kwalifikowaną większością głosów podczas	– uzasadnia, jaką moc prawną ma ratyfikowana umowa międzynarodowa względem ustawy

	międzynarodowa, <i>pacta sunt servanda</i> (łac. umów należy dotrzymywać), ratyfikacja, akty wykonawcze, rozporządzenia, prawo miejscowe, akty wewnętrzne, uchwała, zarządzenie, procedura ustawodawcza, inicjatywa ustawodawcza, promulgacja ustawy, proces legislacyjny, zasada <i>ignorantia iuris nocet</i> (łac. nieznajomość prawa szkodzi), publikacja aktów prawnych, Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Monitor Polski, dziennik resortowy, dziennik urzędowy		– charakteryzuje przebieg procesu stanowienia prawa w Polsce	uchwalania ustawy	– argumentuje, jako rozwiązanie przyjmuje się w przypadku wzajemnej sprzeczności tych aktów prawnych
--	---	--	---	-------------------	--

	województwa, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej				
Podstawowe gałęzie prawa w RP	– wyjaśnia pojęcia: prawo wewnętrzne, prawo konstytucyjne, prawo karne, prawo cywilne, prawo rodzinne i opiekuńcze, prawa i obowiązki rodziców, obowiązek alimentacyjny, adopcja, opieka, kuratela, prawo administracyjne, prawo pracy, prawo finansowe, prawo europejskie, prawo międzynarodowe prywatne, prawo międzynarodowe publiczne, prawo Unii Europejskiej, prawo kościelne,	– wyszukuje w internecie przykłady posiłkowego stosowania prawa zwyczajowego w systemie prawa cywilnego	– wskazuje, które gałęzie prawa zawierają regulacje dotyczące następujących spraw: konflikt graniczny między dwoma państwami, udzielenie sakramentu małżeńskiego, kompetencje Prezydenta RP w stosunku do władzy sądowniczej, rodzaje i wysokość podatków, zasady odbywania kary pozbawienia wolności, sposoby dziedziczenia, ograniczenie	– na podstawie znanych przykładów określa, jakiego rodzaju następstwa grożą państwu, które nie przestrzega norm prawa międzynarodowe- go	– analizuje prawo spadkowe w RP

	prawa kanoniczne, prawa zwyczajowe, prawa rzetelności kupieckiej		władzy rodzicielskiej, zwolnienie pracownika z pracy		
Prawo cywilne	– wyjaśnia pojęcia: prawo cywilne, kodeks cywilny, osoba fizyczna, osoba prawna, czynność prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, pełnoletniość, poczytalność, ograniczona zdolność do czynności prawnych, forma pisemna, forma aktu notarialnego, przedstawiciel, pełnomocnik, zobowiązanie, wierzyciel, dłużnik, uprawnienie, wierzytelność,	– wymienia cztery działy kodeksu cywilnego: część ogólną, prawo rzeczowe, prawo o zobowiązaniach oraz prawo spadkowe – rozróżnia znaczenie pojęć: osoba fizyczna i osoba prawna oraz podaje różnice między nimi	– charakteryzuje, w jaki sposób mogą być dokonywane czynności prawne	– wyjaśnia, na czym w prawie cywilnym polega zobowiązanie	– analizuje możliwe źródła zobowiązań w Polsce – wyszukuje wyrok sądu w sprawie oprysków pola przez rolnika i zatrucia pszczół sąsiada

	<p>obowiązek świadczenia, dług, umowa zawarta zgodnie z wolą dwóch stron, obowiązek naprawienia szkody, bezpodstawne wzbogacenie, akt administracyjny, współdziałanie z dłużnikiem</p>				
<p>Prawo rzeczowe i spadkowe</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: prawo rzeczowe, nieruchomości, rzecz ruchoma, prawo własności, posiadanie, korzystanie, rozporządzanie rzeczą, darowizna, zasiedzenie, dziedziczenie, egzekucja sądowa, współwłasność, użytkowanie wieczyste, służebność,</p>	<p>– wymienia przykłady dziedziczenia ustawowego – wyjaśnia, w jaki sposób następuje nabycie prawa własności – omawia prawa ograniczające prawa własności właściciela rzeczy</p>	<p>– podaje sposoby nabycia prawa własności w prawie rzeczowym i spadkowym – rozróżnia dziedziczenie ustawowe od testamentowego</p>	<p>– charakteryzuje instytucję zachowku w dziedziczeniu testamentowym – potrafi sprawdzić zapisy w księdze wieczystej danej nieruchomości za pośrednictwem strony internetowej</p>	<p>– podaje argumenty za tym, że samo posiadanie rzeczy nie jest równoznaczne z prawem własności – przygotowuje przykładowy testament</p>

	<p>hipoteka, spółdzielcze prawo własnościowe do lokalu, księga wieczysta, zastaw, lombard, spadek, spadkobierca, testament, dziedziczenie ustawowe, przysposobienie, zstępni, wstępni, zachówek</p>				
Postępowanie cywilne	<p>– wyjaśnia pojęcia: Kodeks postępowania cywilnego, sądowe postępowanie cywilne, pozew, wydział cywilny, ustalenie ojcostwa, postępowanie pomocnicze, postępowanie egzekucyjne, wierzyciel, dłużnik, komornik, postępowanie pozasądowe,</p>	<p>– wyjaśnia, co regulują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego z 1964 roku – omawia dwa typy postępowania cywilnego: sądowe i pozasądowe</p>	<p>– charakteryzuje środki odwoławcze przysługujące stronom procesu cywilnego</p>	<p>– przygotowuje symulację rozprawy cywilnej na podstawie napisanego wspólnie pozwu według wzoru zamieszczonego w podręczniku – na podstawie zamieszczonego wzoru pisze pozew cywilny</p>	<p>– analizuje, czego dotyczy postępowanie egzekucyjne</p>

	<p>mediacja, mediator, Polskie Centrum Mediacji, Centrum Rozwiązywania Sporów i Konfliktów przy Wydziale Prawa i Administracji UW, Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych, procedury odwoławcze, apelacja, prawomocny wyrok, skarga kasacyjna, zażalenie</p>				
<p>Prawo rodzinne i opiekuńcze</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: prawo rodzinne i opiekuńcze, małżeństwo, konkordat, ubezwłasnowolnienie całkowite, bigamia – wielożeństwo,</p>	<p>– przedstawia warunki zawarcia związku małżeńskiego – omawia przeszkody zawarcia związku małżeńskiego</p>	<p>– charakteryzuje prawa i obowiązki przysługujące rodzicom, które na nich spoczywają z tytułu posiadania dziecka – wskazuje podobieństwa i różnice między</p>	<p>– charakteryzuje prawa i obowiązki rodziców i dziecka – ocenia słuszność postawy prezentowanej przez rodzica na rysunku satyrycznym zamieszczonym w</p>	<p>– uzasadnia, na czym polega obowiązek alimentacyjny w polskim prawie</p>

	<p> pokrewieństwo, przysposobienie (adopcja), powinowactwo, unieważnienie małżeństwa, wspólność majątkowa, majątek odrębny, intercyza, ustanie małżeństwa, rozwód, powód, pozwany, separacja, pokrewieństwo w linii prostej, pokrewieństwo w linii bocznej, władza rodzicielska, alimentacja, ograniczenie władzy rodzicielskiej, zawieszenie władzy rodzicielskiej, pozbawienie władzy rodzicielskiej </p>		<p> ustawową umowną wspólną majątkową </p>	<p>a</p>	<p>podręczniku</p>
--	--	--	---	----------	--------------------

<p>Prawo karne</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: prawo karne, Kodeks karny, Kodeks karny skarbowy, Kodeks karny wykonawczy, Kodeks wykroczeń, zbrodnia, występki, skargi: publicznie skargowe, prywatnoskargowe, sankcje karne, kara grzywny, kara ograniczenia wolności, kara pozbawienia wolności, środki karne, pozbawienie praw publicznych, zakaz wstępu na imprezę masową, zakaz prowadzenia pojazdów, zakaz zajmowania określonych stanowisk, przepadek,</p>	<p>– przedstawia podział przestępstw – wymienia prawa oskarżonego – omawia środki odwoławcze przysługujące stronom procesu karnego</p>	<p>– wymienia i charakteryzuje prawa ofiary przestępstwa – na podstawie Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń podaje po dwa artykuły definiujące zbrodnię, występki lub wykroczenie</p>	<p>– charakteryzuje gwarantowaną przez przepisy Konstytucji RP i Kodeksu karnego zasadę prawa do obrony – na podstawie fragmentu ustawy charakteryzuje instytucję świadka koronnego</p>	<p>– uzasadnia, czy instytucja świadka koronnego jest korzystna w walce z przestępczością – na podstawie wzoru zamieszczonego w podręczniku pisze i analizuje zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa</p>
--------------------	---	--	---	---	--

	<p> obowiązek naprawienia szkody, nawiązka, podanie wyroku do publicznej wiadomości, wykroczenie, proces karny, Kodeks postępowania karnego, obrona konieczna, stan wyższej konieczności, sędzia, ławnicy, oskarżyciel publiczny, prokurator, oskarżyciel posiłkowy, oskarżyciel prywatny, pokrzywdzony, Polska Karta Praw Ofiary, powód cywilny, oskarżony, reprezentant strony, obrońca, adwokat, pełnomocnik, </p>				
--	---	--	--	--	--

	radca prawny, świadek, instytucja świadka incognito, świadek koronny, śledztwo, dochodzenie, ściganie anonimowe, ściganie imienne, przewód sądowy, wyrok, apelacja, zażalenie, kasacja				
Prawo administracyjne	– wyjaśnia pojęcia: prawo administracyjne, administracja publiczna, akt administracyjny, organy administracji rządowej, postanowienia administracyjne, decyzje administracyjne, Kodeks postępowania administracyjnego, odwołanie, zażalenie,	– omawia podstawowe zadania administracji publicznej – wymienia najważniejsze warunki, które decydują o ważności decyzji administracyjnej	– charakteryzuje etapy postępowania administracyjnego – wyszukuje w różnych źródłach informacji wzory zażalenia na postanowienie organu administracji	– na podstawie wzoru zamieszczonego w podręczniku pisze odwołanie od decyzji administracyjnej	– analizuje strukturę wzoru zażalenia na postanowienie organu administracji

	<p>wznowienie postępowania, stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej, postępowanie sądowoadministracyjne, Naczelny Sąd Administracyjny, skarga, skarga kasacyjna</p>				
<p>Organy i instytucje pomocy prawnej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: zasada <i>ignorantia iuris nocet</i>, kancelaria prawna, notariusz, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Amnesty International, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Centrum Praw Kobiet, Stowarzyszenie Pomocy</p>	<p>– wymienia instytucje udzielające profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym</p> <p>– omawia zakres działalności radców prawnych</p> <p>– wymienia działające w danym regionie instytucje udzielające bezpłatnej pomocy prawnej</p>	<p>– określa, w jaki sposób można skorzystać z pomocy instytucji udzielających bezpłatnej pomocy prawnej</p>	<p>– wyjaśnia, jakie warunki trzeba spełnić, aby nabyć uprawnienia adwokata, radcy prawnego lub notariusza</p>	<p>– uzasadnia, zasadność funkcjonowania organów i instytucji ochrony prawnej</p>

	<p>Poszkodowanym w Wypadkach i Kolizjach Drogowych Alter Ego, Rzecznik Praw Pacjenta, Centrum Informacyjne dla Niepełnosprawnych, Państwowa Inspekcja Pracy, Federacja Konsumentów, Rzecznik Finansowy, ośrodek pomocy społecznej</p>				
<p>Rozdział IV. Wybrane problemy polityki publicznej w RP</p>					
System ubezpieczeń społecznych w RP	– wyjaśnia pojęcia: system ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia emerytalne, Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS), Zakład Ubezpieczeń	– podaje podstawowe zadania ZUS-u – wyjaśnia, jakie są cele ubezpieczeń chorobowych i wypadkowych	– charakteryzuje rolę, jaką dla pracownika odgrywają ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe lub wypadkowe	– charakteryzuje poszczególne filary ubezpieczenia emerytalnego w Polsce	– uzasadnia, celowość funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce

	<p> Społecznych (ZUS), Otwarty Fundusz Emerytalny, Pracownicze programy emerytalne (PPE), Pracownicze Plany Kapitałowe (PPK), Indywidualne konta emerytalne (IKE), Indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego (IKZE), Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), ubezpieczenia rentowe, ubezpieczenia chorobowe, ubezpieczenia wypadkowe, świadczenia rehabilitacyjne </p>				
Ochrona zdrowia	– wyjaśnia	– omawia	– wyszukuje w	– charakteryzuje	– analizuje swoje

	<p>pojęcia: ochrona zdrowia, ubezpieczenia zdrowotne, Ministerstwo Zdrowia, Narodowy Fundusz Zdrowia, Państwowa Inspekcja Sanitarna (tzw. Sanepid), Państwowa Inspekcja Farmaceutyczna (PIF), Rzecznik Praw Pacjenta, Elektroniczna Weryfikacja Uprawnień Świadczeniobiorców (eWUŚ), lekarz podstawowej opieki zdrowotnej (tzw. lekarz rodzinny), laboratorium diagnostyczne, Państwowe Ratownictwo</p>	<p>najważniejsze zadania Narodowego Funduszu Zdrowia – wymienia i charakteryzuje zadania kontrolne innych instytucji w RP poza Ministerstwem Zdrowia</p>	<p>interne formularz wniosku o EKUZ i wypełnia go oraz planuje dalsze działania w celu uzyskania tej karty</p>	<p>zasady, na których opiera się polski system ubezpieczeń zdrowotnych – wyjaśnia i ocenia zadania Elektronicznej Weryfikacji Uprawnień Świadczeniobiorców (eWUŚ)</p>	<p>działania i sposób korzystania z publicznej opieki zdrowotnej w różnych sytuacjach chorobowych i różnych dniach tygodnia</p>
--	---	--	--	---	---

	Medyczne (PRM), centra urazowe, oddziały szpitalne, Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ), ubezpieczenia prywatne				
Walka z bezrobociem i wykluczeniem społecznym	– wyjaśnia pojęcia: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Spraw Społecznych, wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy, bezrobocie, poziom bezrobocia, prace interwencyjne, roboty publiczne, staże u pracodawcy, podjęcie działalności gospodarczej, szkolenia dla bezrobotnych, programy	– wymienia główne przyczyny bezrobocia w Polsce – omawia podstawowe zadania powiatowego urzędu pracy	– charakteryzuje metody walki z bezrobociem – wyszukuje w internecie stronę najbliższego powiatowego urzędu pracy	– przedstawia i ocenia podejmowane przez najbliższy powiatowy urząd pracy działania w celu ograniczenia bezrobocia – na podstawie źródła statystycznego z podręcznika wskazuje po trzy województwa o najwyższym i najniższym poziomie bezrobocia	– uzasadnia słuszność działalności instytucji i organizacji działających na rzecz osób z niepełnospraw- nością oraz przedstawia kilka przykładów ich działalności

	<p>pasywne, powiatowy urząd pracy, Zielona Linia Centrum Informacyjno- Konsultacyjnego Służb Zatrudnienia, wojewódzki urząd pracy, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, wykluczenie społeczne, partnerstwo na rzecz osób z niepełnospraw- nością</p>				
Kształcenie ustawiczne	<p>– wyjaśnia pojęcia: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, szkoła branżowa,</p>	<p>– omawia możliwości dalszego kształcenia po ukończeniu szkoły branżowej I stopnia – wymienia założenia reformy polskiego systemu</p>	<p>– wyszukuje najbliżej położoną wyższą szkołę zawodową</p>	<p>– wyjaśnia, jakie kierunki studiowania oferuje wyższa szkoła zawodową w najbliższej okolicy – analizuje, w jaki sposób można uzupełnić i</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego należy uczyć się przez całe życie</p>

	<p>egzamin maturalny, wyższe szkoły zawodowe, studia I stopnia, licencjat, inżynier, wykształcenie wyższe zawodowe, kształcenie ustawiczne, EURES – Europejskie Służby Zatrudnienia, szkoły dla dorosłych, centra kształcenia ustawicznego, ośrodki doskonalenia zawodowego, kursy zawodowe, e-learning, samokształcenie, uniwersytet trzeciego wieku</p>	oświaty		zmienić kwalifikacje, zdobyć nową wiedzę i umiejętności	
--	---	---------	--	---	--